

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בִּיחָה שְׁעֵתָא אֶתְכַנְשׁוּ כָּל חֵילָא דְשַׁמַּיָא,
וּבְעוּ לְמִיטְעֵן עִם סַמְאֵל, בְּגִינִיחָה דִיעֵקֵב. אָמַר קוּדְשָׁא
בְּרִיךְ הוּא, לָא אִינְצֵטְרִיךְ יַעֲקֹב לְשׁוּם חַד מִנְכוּן, הָא זְכוּתִיחָה
דִּיטְעוֹן עֲמִיחָה. מִיָּד וַיֵּאבֶּק אִישׁ עִמוֹ, טְעִין עֲמִיחָה.

אָמַר רַבִּי יוּדָא, תָּא חַזִּי, מַה בְּתִיב בִּיחָה. (שם) וַיֵּרָא כִּי לֹא
יָכוֹל לוֹ, דְּהָוָה סְגִיָּאָה זְכוּתִיחָה, וְלֹא יָכִיל בְּטַעֲנִתִּיחָה
לְאַשְׁתַּעֲבָדָא יַעֲקֹב תַּחוּת יוּדָא דְאַדוּם. מִיָּד וַיִּנְע בְּכַף יָרְכוּ.
אֲלֵין אֵינּוֹן בְּנוּהִי נְפָקִי יָרְכִיחָה.

בִּיחָה שְׁעֵתָא אֶתְחַלֵּשׁ יַעֲקֹב, וְלֹא יָכִיל לְמִטְעֵן עֲמִיחָה, דְּכְתִיב
וַתִּקַּע כַּף יָרֵךְ יַעֲקֹב בְּהֶאֱבָקוֹ עִמוֹ, בְּאַטְעֲנוּתִיחָה עֲמִיחָה.
וְאַתִּיחָבָא רְשׁוּתָא לְסַמְאֵל, בְּנוּהִי דִיעֵקֵב תַּחוּת יוּדָא
דְאַדוּם, כָּל זִמְנָא דִיעֲבָרוֹן עַל אוֹרֵיחָתָא.

זֶהָר חֲדָשׁ

פְּרֻשַׁת לֶךְ לְךָ

מִדְרָשׁ הַנֶּעְלָם

לֶךְ לְךָ. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (שִׁיר הַשִּׁירִים ב) הַנֶּעְלָמִים נִרְאוּ בְּאַרְיָן
עַת הַזְּמִיר הַגִּיעַ וְקוֹל הַתּוֹר נִשְׁמַע בְּאַרְצֵנוּ. אָמַר רַבִּי
יְהוּדָה, בָּא וּרְאֵה, כַּמָּה יֵשׁ לוֹ לְאַדָּם לְהַכְשִׁיר מַעֲשָׂיו לְפָנֵי
בוֹרְאוֹ, וְלְהַתְעַסֵּק בְּתוֹרָתוֹ יוֹמָם וְלַיְלָה. שְׁמַעְלַת הַתּוֹרָה
לְמַעַלָּה מִן כָּל הַמַּעֲלוֹת.

דָּאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, תִּרְיִן טְבִין רַבְרַבִּין אִית בְּאוֹרֵיחָתָא,

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בִּיחָה שְׁעֵתָא אֲתַכְנָשׁוּ כָּל חֵילָא דְשַׁמַּיָא,
וּבְעוּ לְמִיטְעֵן עִם סַמְאֵל, בְּגִינִיחָה דִיעֵקֵב. אָמַר קוּדְשָׁא
בְּרִיךְ הוּא, לָא אִינְצֵטְרִיךְ יַעֲקֹב לְשׁוּם חַד מִנְכוּן, הָא זְכוּתִיחָה
דִּיטְעוֹן עִמִּיחָה. מִיָּד וַיֵּאבֶּק אִישׁ עִמוֹ, טְעִין עִמִּיחָה.

אָמַר רַבִּי יוּדָא, תָּא חַזִּי, מַה בְּתִיב בִּיחָה. (שם) וַיֵּרָא כִּי לֹא
יָכוֹל לוֹ, דְּהָוָה סְגִיָּאָה זְכוּתִיחָה, וְלֹא יָכִיל בְּטַעֲנִיתִיחָה
לְאַשְׁתַּעֲבָדָא יַעֲקֹב תַּחוּת יוּדָא דְאַדוּם. מִיָּד וַיִּנְע בְּכַף יָרְכוּ.
אֲלֵין אִינוּן בְּנוּהִי נְפָקִי יָרְכִיחָה.

בִּיחָה שְׁעֵתָא אֲתַחְלֵשׁ יַעֲקֹב, וְלֹא יָכִיל לְמִטְעֵן עִמִּיחָה, דְּכַתִּיב
וַתִּקַּע כַּף יָרֵךְ יַעֲקֹב בְּהֶאֱבָקוֹ עִמוֹ, בְּאַטְעֲנוּתִיחָה עִמִּיחָה.
וְאַתִּיחָבָא רְשׁוּתָא לְסַמְאֵל, בְּנוּהִי דִיעֵקֵב תַּחוּת יוּדָא
דְאַדוּם, כָּל זִימְנָא דִיעֲבָרוּן עַל אוֹרֵיחָתָא.

זֶהָר חֲדָשׁ

פְּרֻשַׁת לֶךְ לְךָ

מִדְרָשׁ הַנֶּעְלָם

לֶךְ לְךָ. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (שִׁיר הַשִּׁירִים ב) הַנֶּעְלָמִים נִרְאוּ בְּאַרְיָן
עַת הַזְּמִיר הַגִּיעַ וְקוֹל הַתּוֹר נִשְׁמַע בְּאַרְצֵנוּ. אָמַר רַבִּי
יְהוּדָה, בָּא וּרְאֵה, כַּמָּה יֵשׁ לוֹ לְאַדָּם לְהַכְשִׁיר מַעֲשָׂיו לְפָנֵי
בוֹרְאוֹ, וְלְהַתְעַסֵּק בְּתוֹרָתוֹ יוֹמָם וְלַיְלָה. שְׁמַעְלַת הַתּוֹרָה
לְמַעַלָּה מִן כָּל הַמַּעֲלוֹת.

דָּאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, תִּרְיִן טָבִין רַבְרַבִּין אִית בְּאוֹרֵיחָתָא,

חַיִּים, וְעוֹתָרָא. דְּכִתְיִב, (משלי א) אַרְךָ יָמִים בְּיַמִּינָהּ
 בְּשִׂמְאֻלָּהּ עֶשֶׂר וְכְבוֹד. אָמַר רַב פֶּפְּא, אֵלֵיךְ תִּלְתָּא הוּוּ.
 אָמַר לִיה רַבִּי יְהוּדָה, כְּבוֹד בְּכָלֵל הָעוֹשֶׂר הוּא. דְּמֵאן דְּאִית
 לִיה עוֹתָרָא, אִית לִיה יְקָרָא, וּבְמָה יִזְכָּה הָאָדָם לְכָל,
 בְּשִׁבִיל הַתּוֹרָה.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, תָּא חַוִּי, אֵין בְּכָל לִילָה וְלִילָה, שְׂאִינוּ
 אוּחוּ מַטְטְרוּ"ן שַׁר הַפְּנִים, כָּל נִשְׁמָתָן שֶׁל תַּלְמִידֵי
 חֲכָמִים, הָעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה לְשִׁמְהָ, וּמֵרְאָה אוּתָן לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ
 בְּרוּךְ הוּא, וּמְמַתִּינִים מִלְּאֲבֵי הַשָּׁרֵת וְדוּמָמִים מְלוּמַר
 שִׁירָה, עַד שִׁיתְכַּנְפּוּ נַפְשוֹת הַצְּדִיקִים עִמָּהֶם, וַיִּזְמְרוּ בְּיַחַד
 לְאֵל עֲלִיּוֹן.

שְׁנַאָמַר הַנְּצַנִּים נִרְאוּ בְּאַרְיָן, אֵלוּ הָעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה לְשִׁמְהָ.
 עַת הַזְּמִיר הַגִּיעַ, אִזּוּ הוּא עַת לְזַמֵּר לְבוֹרְאִים בְּיַחַד.
 וְקוֹל הַתּוֹר נִשְׁמַע בְּאַרְצֵנוּ, זֶה מַטְטְרוּן, הַבָּא לְאַסּוֹף נִשְׁמָתָן
 שֶׁל צְדִיקִים, לְזַמֵּר לְיוֹצְרֵם בְּכָל לִילָה וְלִילָה, שְׁנַאָמַר (תהלים
 קמט) יַעֲלִזוּ חֲסִידִים בְּכְבוֹד יְרֵנְנוּ עַל מִשְׁכְּבוֹתָם. מַהוּ בְּכְבוֹד.
 אָמַר רַבִּי יְהוּדָה זֶה מַטְטְרוּ"ן.

אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי, כָּל נִשְׁמוֹתָן שֶׁל צְדִיקִים, נִגְזְרוּ
 מִתַּחַת כִּסֵּא הַכְּבוֹד, לְנַהֵג אֶת הַגּוֹף, כְּאֵב הַמִּנְהִיג
 אֶת הַבֵּן. כִּי בִלְתֵי הַנְּשִׁמָּה, לֹא יוּכַל הַגּוֹף לְהַתְנַהֵג, וְלֹא
 לְדַעַת וְלַעֲשׂוֹת רְעוּזָן בּוֹרְאוֹ. דְּהָא אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ, הַנְּשִׁמָּה
 הִיא מוֹרָה וּמְלַמְּדָה לְאָדָם, וּמַחֲנִכְתּוּ בְּכָל דְּרָךְ יִשְׂרָאֵל.

וּבִשְׂעָה שְׁשׂוּלַח הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אוֹתָהּ מִמְּקוֹם הַקּוֹדֶשׁ,
 מְבָרֵךְ אוֹתָהּ בְּשִׁבְעַת בְּרָכוֹת, הִדָּא הוּא דְכְּתִיב
 (בראשית יב) וַיֹּאמֶר ה' אֶל אַבְרָם, זֶה הִיא הַנְּשָׂמָה, שֶׁהִיא א"ב,
 לְלַמֵּד אֶת הַגּוֹף, וְר"ם עָלָיו, שֶׁמִּמְּקוֹם רָם וְנִשְׂאָ בָּאָה. וְכֵן
 אוֹמֵר לָהּ, לֶךְ לְךָ מֵאֶרֶץ וּמְמוֹלְדֹתֶיךָ, מִדִּירְתֶּיךָ, וּמִמְּקוֹמְךָ,
 וּמִהַנְּאֻתֶיךָ. וּמִבֵּית אָבִיךָ, אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב זֶה הִיא אִסְפְּקֻלְרִיא
 הַמְּאִירָה. אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲרָאָךְ, בְּלוֹמַר לְגוֹף פְּלוֹנִי, לְגוֹף
 קָדוֹשׁ. לְגוֹף יִשְׂרָאֵל.

וְעַם כָּל דָּא, וַאֲבָרְכָה מְבָרְכֶיךָ, אוֹתָם הַנּוֹהֲגִים עִמָּךְ מִדּוֹת
 טוֹבוֹת, מִדּוֹת יִשְׂרָאֵל. אוֹתָם הַמְּבָרְכִים אוֹתִי בְּשִׁבְלֶיךָ,
 וְאוֹמְרִים כָּל זְמַן שֶׁהַנְּשָׂמָה בְּקִרְבִּי מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ ה'
 אֱלֹהֵי. וּמְקַלְלֶיךָ אָאֹר, אוֹתָם הַמְּקַלְלִים אוֹתְךָ, וּמְקַלְקְלִים *
 מֵעֲשִׂיהֶם וּדְרֻכֵיהֶם.

(ס) וַיֵּלֶךְ אַבְרָם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֵלָיו ה'. כִּיּוֹן שְׁנַת־בְּרָכָה בְּשִׁבְעַת
 בְּרָכוֹת הַלָּלוּ, מַה כְּתִיב, וַיֵּלֶךְ אַבְרָם, זֶה הִיא
 הַנְּשָׂמָה, שֶׁהִיא אָב לְגוֹף. וְרָם מִמְּקוֹם הָרָמִים. כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר
 אֵלָיו ה', לְהַכְּנִס בְּאוֹתוֹ הַגּוֹף שְׁנַצְטוּהָ לְהַנְהִיגוֹ וּלְלַמְּדוֹ.
 אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב, רְאֵה מַה כְּתִיב בֵּיהּ, כִּיּוֹן שֶׁבָּאָה לִיכְנָס
 בַּגּוֹף, וַיֵּלֶךְ אִתּוֹ לוֹט, זֶהוּ יֵצֵר הָרַע, הַמְזוּמָן לִיכְנָס עִם
 הַנְּשָׂמָה בִּיחַד כִּיּוֹן שֶׁנּוֹלַד אָדָם, וּמִנִּין שֶׁנִּקְרָא יֵצֵר הָרַע כָּךְ,
 שְׁנַאֲמַר (בראשית ח) כִּי יֵצֵר לֵב הָאָדָם רַע מִנְּעֻרָיו, וְזֶהוּ לוֹט
 שְׁנַת־אָרֶר בְּעוֹלָם.

וְאֵלֶּיָּהּ הָאֵל כִּי הָאֵל דָּאָמַר רַבִּי יִצְחָק, הִנָּחֵשׁ שֶׁהַשֵּׂיִא לְחֹהָהּ,
 הוּא יֵצֵר הָרַע. וְרֵאִינוּ שְׁנַתְקַלֵּל, שְׁנֵאמַר (שם א) אַרְוֹר
 אֶתְּהָ מִכָּל הַבְּהֵמָה, וּלְפִיכֶךָ נִקְרָא לוֹט. שְׁבִשְׁעָה שֶׁהִנְשָׂמָה
 בָּא לִיבְנִים בַּגּוֹף, מִיָּד וַיִּלְךְ אֶתּוֹ לוֹט, שֶׁהוּא מְזוּמָן לִיבְנִים
 עֲמוֹ, וְלִהְשֵׁטִין לְאָדָם, וְלִהְיוֹת מְקַטְרֵג לְהִנְשָׂמָה.

אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בַּר ר' אִידִי, מִנֵּיִן מָה שְׁאֲמַרְנוּ שֶׁהוּא מְשַׁל
 עַל הִנְשָׂמָה. מִמָּה דִּכְתִּיב אַחַר כֵּךְ, (שם יב) וַיִּקַּח אֲבָרָם
 אֶת שָׂרֵי אֲשֶׁתּוֹ, זֶהוּ הַגּוֹף. וְאֶת לוֹט בֶּן אַחִיו, זֶהוּ יֵצֵר הָרַע,
 שֶׁהוּא בֶּן אַחִיו, מְשׁוֹתֵף וְנִדְבֵק עִם הַגּוֹף. וְאֶת כָּל רְכוּשָׁם
 אֲשֶׁר רָכְשׁוּ, אֵלּוּ מַעֲשֵׂיהֶם. וַיֵּצְאוּ לְלֶכֶת אֶרְצָה כְּנַעַן, כּוֹלֵם
 מְדוּבָקִים לְלֶכֶת בְּהַבְּלֵי הָעוֹלָם, הוֹלְכִים אַחֲרֵי בַעֲצָם
 וְהִרְהוּרִים.

וַיַּעֲבֹר אֲבָרָם בְּאֶרֶץ עַד מְקוֹם שְׂכָם עַד אֵלּוּן מוֹרָה, בְּכָל
 מְקוֹם שָׁזָה מִתְּאֵוָה, הִנְשָׂמָה עֲמוֹ. וְהַכְּנַעֲנִי אִזּוּ בְּאֶרֶץ,
 זו הַתְּאֵוָה, שֶׁהִיא דְּבִקָּה בַּגּוֹף.

כִּיִּזְן שְׁפוֹקֵד הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מַעֲשֵׂיהֶם, וּמוֹצִיא הִנְשָׂמָה מִן
 הַגּוֹף, הִנְשָׂמָה רוּצָה לְעֵלוֹת לְמַעְלָה, רְאָה מָה כְּתִיב
 בָּהּ. (שם יג) וַיִּלְךְ לְמִסְעָיו מִנְּגֹב וְעַד בֵּית אֵל, וּרְצוּנָה לְחִזּוֹר
 אֶל הַמְּקוֹם אֲשֶׁר הָיָה שָׁם אֶהְלָה בְּתַחֲלָה. אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב,
 אֶהְלָה כְּתִיב בְּה"א, וְאִזִּי הִיא עוֹמֶדֶת בֵּין בֵּית אֵל וּבֵין הָעֵי,
 בֵּין לְעֵלוֹת לְמַעְלָה וּבֵין לִירֵד לְמַטָּה.

זְכָתָה עוֹלָה אֶל מְקוֹם הַמְּזִבָּח, (שם) אֲשֶׁר עָשָׂה שָׁם

בְּרֵאשׁוֹנָה, מְקוֹם אֲשֶׁר מִיכָאֵל הַשָּׁר הַגָּדוֹל מִקְרִיב
נִשְׁמָתוֹ שֶׁל צְדִיקִים. וַיִּקְרָא שָׁם אַבְרָם בְּשֵׁם ה', הַנִּשְׁמָה
נֹתֶנֶת שְׂבַח וְהוֹדָאָה בִּירוּשָׁלַיִם שֶׁל מַעְלָה, שְׂזוֹכָתָה לְאוֹתָהּ
הַמַּעְלָה. וְאִם לֹא זָכָתָה, מָה כְּתִיב. (שם יב) וַיִּסַּע אַבְרָם הַלּוֹךְ
וְנִסּוּעַ הַנִּגְנָבָה, דוֹחִין אוֹתָהּ וְהוֹלֶכֶת עַד שְׂפוֹבָבֶת כָּל הָעוֹלָם
עַד שֶׁתִּקְבַּל עוֹנָשָׁה.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הַצְדִיקִים מָה יֵהם עוֹשִׂים אִם בָּא לִיטָהֵר,
אֶפְלוּ יֵצֵר הָרַע הַבָּא לְקַטְרְגוֹ, נִשְׁמָתוֹ מְסִיעֵת אוֹתוֹ,
שְׁנֵי אָמַר (שם יג) וַיֹּאמֶר אַבְרָם אֵל לוֹט, הַנִּשְׁמָה אוֹמֶרֶת לִיֵצֵר
הָרַע, אֵל נָא תְהִי מְרִיבָה בֵּינִי וּבֵינְךָ.

מָה עוֹשֶׂה הַצְדִיק הַזֶּה. הוֹלֵךְ לְבֵית הַמִּדְרָשׁ, קוֹרֵא וְשׁוֹנֵה,
וּמְקַטְרֵג לִיֵצֵר הָרַע, וְאוֹמֵר לוֹ הֲלֹא כָּל הָאָרֶץ לְפָנֶיךָ,
הַפָּרָד נָא מַעְלִי. סְגִי אִינן אֵיךְ בְּעֵלְמָא, דְּאֵתָּ יָבִיל לֹזֵן, מִן
קָדָם דְּאֲבָאִישׁוּ עוֹבְדֵיהוֹן. אִם הַשְּׂמָאֵל וְאִימִינָה, אִם אֵתָּה
רוּעָה לְהַשְּׂמָאֵל אוֹתִי, אֲנִי אִימִין, אֵלְךָ לְעַד יָמִין, שְׁלֹא
אֵתָּה אֲשׁוּרֵי יָמִין וְשְׂמָאֵל. וְאִם הַיָּמִין וְאֲשְׂמָאֵלָהּ, אֵתָּה עַל פִּי
שְׂאֲרָאָה שְׁהִיא טוֹבָה עֲצָתְךָ, אֵעֲשֶׂה הַפָּךְ רְעוֹנְךָ וְתִאֲוֹתְךָ.

(* וְאָמַר רַבִּי בּוּ, יֵצֵר הָרַע מֵהוּ עוֹשֶׂה בְּאוֹתָהּ שְׁעָה, שְׁהוּא
רוּעָה שְׁלֹא נַעֲשֶׂתָה עֲצָתוֹ, מָה כְּתִיב בִּיהֵ, (שם) וַיִּבְחַר לוֹ
לוֹט אֵת כָּל כְּפַר הַיִּרְדֵּן, לְאוֹתָם הָרָשָׁעִים שְׁלֹא יִקְטְרְגוּ עִמּוֹ,
וּבְשִׁבִיל זֶה הַדֶּרֶךְ וַיִּפְרְדוּ אִישׁ מֵעַל אָחִיו. וְאִזּוּ הַנִּשְׁמָה מָה
כְּתִיב בָּהּ. וְאַבְרָם כָּבֵד מְאֹד, בְּכָל מַעֲשָׂים טוֹבִים וַיִּשְׁרִים

בַּתּוֹרָה וּמִצְוֹת.

זֶהָר חֲדָשׁ

(**) תָּא חֲזִי, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מִגֵּן לְעַדִּיקָא, דְּלֹא יִשְׁלֹטוּן
בְּהוּן בְּנֵי אַנְשָׁא, וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֲגִין עַל אַבְרָהָם,
דְּלֹא יִשְׁלֹטוּן בֵּיהּ וּבְאַנְתְּתִיהּ.

תָּא חֲזִי, שְׂכִינְתָא לָא אַתְעֵדִי מַעַם שָׂרָה. בְּהוּא לִילְיָא,
אַתָּא פְּרַעָה לְמִיקְרַב בְּהֶדְהּ. אַתָּא מְלֹאכְא, וְאַלְקֵי לִיהּ.
כָּל אֵימַת דְּהוּה שָׂרָה אַמְרָה אַלְקֵי, הוּה מְלֹקֵי.

וְאַבְרָהָם הוּא אַתְקִיף בְּמֵאֲרִיהּ, דְּהָא שָׂרָה לָא יְהוּן יְכֻלֵּי
לְשִׁלְטָאָה עֲלָהּ. הֲדָא הוּא דְכְּתִיב, (משלי כח)
וְעַדִּיקִים כְּכַפִּיר יִבְטָח. וְהֲכָא נְסִינָא הִיא, דְּלֹא הֲרַהֵר
אַבְרָהָם אֲבַתְרִיהּ דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא.

אָמַר רַבִּי, תָּא חֲזִי דְבַגִּין כְּדֵי, לָא פִּקִּיד לִיהּ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ
הוּא לְנַחְתָּא לְמַעְרִים, אֶלָּא הוּא מְגַרְמִיָּה נַחַת, בְּגִין
דְּלֹא יְהִי פִתְחוֹן פֶּה לְבְנֵי עֲלָמָא, דְּאָמַר לִיהּ כְּדֵי, וּלְבַתֵּר
אַצְטַעַר עַל אַנְתְּתִיהּ. עַד כָּאן.

(*) (בראשית יד) וַיִּשְׁמַע אַבְרָם כִּי נִשְׁבְּהָ אַחִיו, ר' תְּנַחוּם פְּתַח,
קָמְתִי אֲנִי לְפִתַח לְדוּדֵי כּוֹ' (שיר השירים ה) וְדוּדֵי
חֶמֶק עֶבֶר נִפְשֵׁי יִצְאָה בְּדַבְּרוּ. אָמַר רַבִּי תְּנַחוּם, בַּא וְרֵאָה
כַּמָּה יֵשׁ לּוֹ לְאָדָם לִישָׁהָר מְעוֹנוֹתָיו, בְּעוֹד דְּרַכִּי הַתְּשׁוּבָה
פְּתוּחִין לְפָנָיו, בְּטָרָם יִסְתֵּם הַדְּרֵךְ. שְׁנַאֲמַר (ישעיה נה) דְּרִשׁוּ
ה' בְּהַטְּעָאוּ וְגו'. יֵשׁ עֵתִים שֶׁהוּא קְרוֹב, וְיֵשׁ עֵתִים שֶׁהוּא

רְחוּק.

וּמִי אָמַר רַבִּי תַנְחֹם הָבִי, וְהָא בְּתִיב (תהלים קמה) קָרוֹב ה' לְכָל קִרְאָיו לְכָל אֲשֶׁר יִקְרָאֵהוּ בַּאֲמַת. אָמַר, הָאִי קִרְאָ מְסִייע לִיה. מִשְׁמַע דְּבְתִיב לְכָל אֲשֶׁר יִקְרָאֵהוּ בַּאֲמַת, וְעַם כָּל זֶה מֵאִי בְּתִיב, רְעוּן יִרְאָיו יַעֲשֶׂה.

מִשָּׁל לְמַלְךְ, דְּהוּוּ יְתִיב, וְאִתָּא פִּר נָשׁ וְצוּח קַמִּיה, אֲצִית מְלָכָא כָּל מַה דְּאָמַר, וְלֹא אֲתִיב לִיה, הוּא צוּח וּמְלָכָא אֲצִית וְשְׁתִּיק. אֲזַל הוּא גְבָרָא.

אָמְרוּ מִשְׁמִשׁוּהִי קַמִּי מְלָכָא, מָרְנָא, לָמָּה לָא אֲתִיבַת לְהָאִי מְסַפִּינָא מְדַעַם, אָמַר לְהוּ, שְׁמַעִית כָּל מַה דְּאָמַר, וְאֲצִית לִיה, אֲבָל הוּא חֵיבָא קַמֵּאִי, וְלִיתוּהִי כְּדָאִי לְמַעַבְד רְעוּתִיה, דְּהָא אָמְרוּ לִיה וְלְתַבְרוּהִי זְמַנִּין סְגִיָאִין מִן שָׁמַי, דְּלֹא יְהוּוּן בִּישׁוּן, וְיִיתוּן קַמֵּאִי וְאֲעַבִּיד עֲמַהוּן טָבָא, וְלֹא אֲשַׁנְחוּ בִּי, כְּעַן לִית אֲנָא מְשַׁנַּח בְּהוּן.

כִּד הוּא הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, קָרוֹב ה' לְכָל קִרְאָיו לְכָל אֲשֶׁר יִקְרָאֵהוּ בַּאֲמַת, וְשׁוֹמֵע לָהֶם. אֲבָל לְמִי שְׁהוּא עוֹשֶׂה רְעוּנו, לְהָאִי בְּתִיב, (שם) רְעוּן יִרְאָיו יַעֲשֶׂה וְאִת שׁוּעָתָם יִשְׁמַע וְיוֹשִׁיעֵם.

אָמַר רַבִּי חֵלְבוּ אָמַר רַב הוּנָא, מִמִּי אִתָּה לָמַד, מִמִּשָּׁה רַבִּינוּ עָלֵינוּ הַשָּׁלוֹם. דְּבְתִיב (שמות לג) וּבִכְּמָה יוֹדַע אִפּוּא כִּי מַעֲאֲתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אָנִי וְעַמִּי. אָמַר מִשָּׁה, רַבּוּנוּ שָׁל עוֹלָם לִית אֲנִן צְרִיכִין לְמַלְאָךְ, וְלֹא לְשָׂרְף, וְלֹא לְשָׂרְף, מֵאִי שִׁינּוּיָא

יְהִי לָנֶאֱמָר מִן הָאוֹמוֹת, לָהֶם שֵׁר, וְלָנוּ שֵׁר, אֲבָל וְנִפְלִינוּ אֲנִי
וְעַמִּי וְגו', וּבְמִה יוֹדַע אִפּוֹא כִּי מְצֵאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ הֲלֹא
בְּלִבְךָ עִמָּנוּ, אֶתָּה וְלֹא שֵׁר.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מֵאֵי הֵנָּה דַּעְתִּיהָ דְּמִשָּׁה דְּלֹא קִבִּיל לִיה
לְמַלְאָכָא. אֲלָא, אָמַר מִשָּׁה יִדְעָנָא בְּהוּן בְּיִשְׂרָאֵל,
דְּאִינוּן חֵיבִיָּא וְקִשֵׁי קַדְל, אֲלִמְלִי יִתְמַסְרוּן לְמַלְאָכָא, וְכָל
שָׂבִין לְמִי שְׁהוּא מְדַת הַדִּין, לֹא יִשְׁתַּיִר מִשְׁנֵאִיהוּן דְּיִשְׂרָאֵל
שְׂרִיד וּפְלִיט.

דְּאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בְּכָל מְקוֹם ה' מְדַת רַחֲמִים. אָמַר מִשָּׁה,
רְבוּנוּ שָׁל עוֹלָם, אֶתָּה אֲמַרְתָּ שְׁמַצֵּאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ.
(שם לד) וְעַתָּה אִם נָא מְצֵאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ יִלְךְ נָא אֲדָנִי בְּקַרְבָּנוּ
דְּהוּא מְדַת רַחֲמִים.

אָמַר לִיה לָמָּה. אָמַר לִיה כִּי עִם קִשָּׁה עֲרַף הוּא וְסִלְחָתָּ.
יִשְׂרָאֵל סְרַבְנִין מְרַחֲנִין הֵם, בֵּינוּן שְׁחוּטָאִים יֵשׁ בְּיַד
הַמְּלָאָךְ לַעֲשׂוֹת דִּין, וְלֹא לַעֲשׂוֹת סְלִיחָה וּמְחִילָה. אֲבָל אֶתָּה
רַחוּם וְחַנוּן, הֵיכּוֹלֶת וְהַכַּח בָּךְ, וְרַחֲמֶיךָ רַבִּים, וְסִלְחָתָּ
לְעוֹנֵנוּ וְלַחֲטָאתֵנוּ וְנַחֲלָתֵנוּ. מַה שְּׂאִין רְשׁוֹת לְשׁוּם מְלָאָךְ
לַעֲשׂוֹת כֵּן.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, רַחֲמָנָתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֵצֶל
כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, הֲדָא הוּא דְכַתִּיב, (שִׁיר הַשִּׁירִים ה) פִּתְחֵי
לִי, פִּתַח שֶׁל הַיְשׁוּבָה, לְמַעַן תִּזְכְּרֵי לְכָל טוֹב שֶׁבָּעוֹלָם.
שְׂרָאשֵׁי נִמְלָא טָל, זְהוּ רֵאשׁ הָעוֹלָם. קְנֻצוֹתֵי רְסִיסֵי לִילָה,

זֶהוּ קִצְּהָ הָעוֹלָם. כְּלוּמַר, רֵאשׁ הָעוֹלָם וְקִצְּהוּ, מִלֵּאתִי כָּל טוֹב בְּשִׁבְלֶיךָ, וְלֹא פִתַּחְתָּ לִּי בְּאוֹתוֹ זְמַן. וְלֵאחֶר כֵּן בְּשִׁהְצִיק לָהּ מֵהַ בְּתִיב, (שם) קִמַּתִּי אֲנִי לִפְתַּח לְדוּדֵי וְדוּדֵי חֶמֶק עָבַר נִפְשִׁי יֵצֵאָה בְּדַבְּרוֹ.

דָּבַר אַחֶר, קִמַּתִּי אֲנִי לִפְתַּח לְדוּדֵי, זוֹ הִיא הַנְּשָׁמָה אֲצֵל הַגּוֹף, בְּעוֹד שֶׁהַנְּשָׁמָה בַּגּוֹף, אֵינָם רוֹצִים לְהַעִיר הַרְכִּי הַתְּשׁוּבָה. אָמַר רַבִּי פְּנִיחָס, בְּשָׁעָה שֶׁהַנְּשָׁמָה רוֹצָה לֵּצֵאת מִן הַגּוֹף, מִתְחַרְרֶטֶת לָמָּה לֹא שָׁבָה בְּתְשׁוּבָה עַד שִׁיֵּצֵאָה מִן הַגּוֹף, וְנִשְׁאַר הַגּוֹף כְּכֹלִי אֵינִן חֹפֵץ בּוֹ.

וְאָמַר רַבִּי פְּנִיחָס, כָּל שִׁבְעַת הַיָּמִים נִפְשׁוּ מִתְּאֲבֵלֶת עָלָיו וְאוֹמְרֵת, קִמַּתִּי אֲנִי לִפְתַּח לְדוּדֵי. תִּדַּע לָךְ, בְּעוֹד שֶׁהַנְּשָׁמָה בַּגּוֹף, וְהַגּוֹף עוֹמֵד בְּכַח, הִיא, תְּשׁוּבָה מֵעֲלִיָּתָא, וְלֹא בְּשִׁעְתָּא דְּלֹא יָכִיל.

כִּדְאָמַר רַבִּי פְּנִיחָס, מִשָּׁל לְמִדַּת הַדִּין, לְאָדָם הָעוֹמֵד עַל שׁוֹלְחָנוֹ, וְהָיָה רָעֵב וְתֹאֵב לְאֹכּוֹל, וּבְעוֹד שֶׁהָיָה אוֹכֵל, עֹמֵד עָנִי עַל הַפֶּתַח, שָׂאֵל מִמֶּנּוּ לְהֵאֲכִילוֹ, וְלֹא הִחְזִיר לוֹ פָּנִים, הֲלֹךְ אוֹתוֹ הָעָנִי בְּפַחֵי נֶפֶשׁ.

לְאַחֵר שָׁעָה, הַגִּישׁוֹ עוֹד לְפָנָיו לְאֹכּוֹל, הָיָה בִטְנּוֹ מִלֵּא מְכַל, בֵּינּוֹן שֶׁרָאָה שֶׁאֵינּוּ יָכוֹל לְאֹכּוֹל עוֹד, אָמַר תִּנּוּ לוֹ לָזֶה הָעָנִי. הָיָה חֶכֶם אֶחָד עוֹמֵד עָלָיו, אָמַר לִיָּהּ, שׁוּטָה, אֵלּוּ יָכִילֶת לְאֹכּוֹל לֹא נָתַתְּ לוֹ, עֲתָה שֶׁאֵינִן בְּךָ כַּח לְאֹכּוֹל יוֹתֵר אֲתָה נוֹתְנּוֹ לָעָנִי.

כִּי הוּא הָאָדָם בְּעוֹלָם הַזֶּה, הוֹלֵךְ בְּהִבְלִיּוֹ רָעַב לֶאֱכֹל
וּלְהַרְוִיחַ מָמוֹן, בָּא הָעָנִי שֶׁהוּא הַיַּעַר הַטּוֹב, וְשָׂאֵל מִמֶּנּוּ
בְּבִקְשָׁה שְׂיִחְזוֹר בְּתִשׁוּבָה וְלַעֲסוֹק בַּתּוֹרָה, וְאֵינּוּ רוֹצֵה,
מִפְּנֵי שֶׁהוּא רָעַב יוֹתֵר לְהַרְוִיחַ מָמוֹן.

לְאַחַר זְמַן תּוֹפְסִין אוֹתוֹ בְּקוֹלָר, בְּשֵׁרוּאָה שְׂאֵינּוּ יָכוֹל
לְהַרְוִיחַ יוֹתֵר, אוֹמֵר אֶחְזוֹר בְּתִשׁוּבָה. שְׂמָא יִתְּנוּ לוֹ
שְׂעָה לְכֶךְ, אוֹ שְׂמָא לֹא יִתְּנוּ לוֹ. אָמַר לִיָּה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא, שׁוֹטֵה עִבְשָׁיו שְׂאֵינְךָ יָכוֹל עוֹד לְהַרְוִיחַ יוֹתֵר אֶתְּ אוֹמֵר
אֶחְזוֹר בְּתִשׁוּבָה, דְּאֵלוֹ הָיִיתָ יָכוֹל לְהַרְוִיחַ עוֹד לֹא הָיִיתָ
חוֹזֵר בְּתִשׁוּבָה, בְּעוֹדוֹ כֶּךְ יֵצֵאת נִשְׁמָתוֹ.

וְאָמַר רַבִּי זְרִיקָא, רַב דְּמִן חֲבֵרִיָּא אֱלִישָׁע בֶּן אֲבוּיָה הָהוּא,
וְלֹא יִהְיוּ לִיָּה רְשׁוּתָא לְמַהְדֵּר בְּתִשׁוּבָה, דְּנִפְקָא
הֵהוּא קָלָא, וְאָמַר בְּשַׁעֲתָא דְהָהוּא מֵת, כָּל אוֹרְחִין וְשִׁבְלִין
מְלַעֲלָא וּמְלָרַע יִסְתַּתְּמוּן מֵהֵהוּא גִבְרָא, דְּלֹא יִיְתִי לְעִלְמָא
דְּאֵתִי. אַרְבֵּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לׁוֹי, לָמָּה לָן כּוּלֵי הָאִי, ר (קהלת יב)
וְזָכַר אֶת בּוֹרְאֵךְ כּוֹי עַד אֲשֶׁר לֹא יָבוֹאוּ יְמֵי הַרְעָה.

ג(בראשית יד) וַיִּשְׁמַע אַבְרָם כִּי נִשְׁבָּה אַחִיו. רַבִּי אֲבָא פָּתַח,
כִּנְגֵד יַעַר הָרַע כְּדֵאִיתָא לְעִיל. הָא תְּנִינָן, כִּיּוֹן
שְׁנַפְרַד יַעַר הָרַע מִן הַגּוֹף שֶׁל צְדִיק לְאִיזָה מְקוֹם הוֹלֵךְ,
לְמְקוֹם הַרְשָׁעִים, שְׂלֵא יִקְטָרְנוּ עִמוֹ.

מֵאִי מִשְׁמַע. דְּכִתְיִב (בראשית יג) וְלוֹט יָשָׁב בְּעָרֵי הַכְּפָר וַיִּאָּהֵל
עַד סְדֵם וְאֲנָשֵׁי סְדֵם רָעִים וְחַטָּאִים וְגוֹ', לְמְקוֹם רְשָׁעִים

וְחַטָּאִים, שָׁם שָׁם אָהֳלָה לְשֹׁבֵת. יִצָּר הָרַע שָׁם מֵהוּ עוֹשֶׂה,
 חוֹטֵא עִמָּם, וּמַחֲטִיא, עַד שֶׁנִּשְׁבָּה בַּעֲוֹנוֹתָיו וּנְלַבֵּד.

וְנִשְׁמַת הַצַּדִּיק מָה (הוּא) עוֹשֶׂה. וַיִּשְׁמַע אַבְרָם זוּ הַיָּא
 הַנִּשְׁמָה, כִּי נִשְׁבָּה אָחִיו, זֶה יִצָּר הָרַע. וַיִּרַק אֶת

חַנִּיכָיו יְלִידֵי בֵיתוֹ, אֵלֹו הֵם הַצַּדִּיקִים הַמְּחֻנְכִים בְּמַצּוֹת,
 וּבְדַרְךְ הַטּוֹב, בְּדִקְאָמֵר רַבִּי אַבְהוֹ, פִּיּוֹן שְׂרֹוֹאָה הַצַּדִּיק

דְּהַרְשָׁע נִעְזָב וּנְלַבֵּד בַּעֲוֹנוֹתָיו, הוֹלֵךְ לְאַחֲזוֹ בּוֹ, אוֹלֵי
 יַחֲזִירָהוּ בַּתְּשׁוּבָה, וּמִקְרָבוֹ וּמִלְּמִדּוֹ. הֵדָא הוּא דְכְּתִיב,

וַיִּרְדֹּף עַד דָּן, עַד עֵיקַר דֵּינּוֹ רוֹדֵף לְהַצִּילוֹ מִדֵּינָה שְׁלַ גֵּיהֶנָם.
 וְכֵן הוּא דְרֵךְ הַצַּדִּיקִים, לְרִדּוֹף אַחֲרֵי הַרְשָׁעִים כְּדֵי

לְהַחֲזִירָם לְמוֹטָב. מָה כְּתִיב בְּהוּ. (שם יד) וַיִּחַלֵּק עֲלֵיהֶם
 לִילָה וְגו'. וְזֶהוּ נִשְׁמַת הַצַּדִּיקִים, שְׁמֵיִסְרִים וּמִבְּקָשִׁים לָהֶם,

כְּדֵי שְׁלֵא יִלְכוּ בְּדַרְךְ רַשְׁעָתָם. הוּא וְעַבְדּוֹ וַיִּבֶם, הַנִּשְׁמָה
 וְהַצַּדִּיקִים רוֹדְפִים אַחֲרֵיהֶם, וּמוֹכִיחִין לָהֶם, וּמֵיִסְרִים לָהֶם.

וַיִּרְדְּפֶם עַד חוֹבָה, מוֹדִיעִים לָהֶם רָעָתָם, וְרוֹדְפִים אַחֲרֵיהֶם,
 עַד שְׁמֹגְלִים לָהֶם רָעָתָם וְרַשְׁעָתָם, לְמַעַן יִבוֹשׁוּ

מִמַּעֲשֵׂיהֶם. וְזֶהוּ וַיִּרְדְּפֶם עַד חוֹבָה. הַנִּשְׁמָה עוֹשֶׂה כָּךְ,
 וּמוֹדִיעָה לָהֶם דְּרָכָם הָרָעָה, וְזֶהוּ עַד חוֹבָה. וְהָאִיךְ הֵם

הוֹלְכִים, לְשִׁמְאָל וְלֹא לְיָמִין.

מָה כְּתִיב אַחֲרֵי כֵן. (שם) וַיֵּשֶׁב אֶת כָּל הָרֶכֶשׁ וְגַם אֶת לוֹט.
 אָמֵר רַבִּי אַבְהוֹ, בְּעַל כְּרָחֵם הֵם חוֹזְרִים בַּתְּשׁוּבָה.

דְּכְּתִיב וְגַם אֶת לוֹט אָחִיו וּרְכוּשׁוֹ הֵשִׁיב. וְאַפִּילוֹ יִצָּר הָרַע,

בְּעַל כְּרַחוּ שָׁב בְּתִשְׁבּוּבָה. וְאָמַר רַבִּי אֲבָהוּ, בֵּא וּרְאֵה כַּמָּה
שָׁכְרוּ שֶׁל אָדָם הָעוֹשֶׂה לְאַחֲרִים לַחֲזוֹר בְּתִשְׁבּוּבָה. מָנָא לָן,
מִמָּה דְכָתִיב אַחֲרָיו, (שם) וּמִלְכֵי צָדֵק מֶלֶךְ שָׁלֵם.

תִּיאֲנִי רַבִּי תִיֵּיא רַבָּה, בְּשַׁעָה שֶׁנִּשְׁמַת הַצַּדִּיק, הַמְּחַזֵּיר
בְּתִשְׁבּוּבָה לְאַחֲרִים, יוֹצֵאָה מִן הַגּוֹף, מִיכָאֵל הַשָּׁר
הַגָּדוֹל הַמְּקָרִיב נַפְשוֹת הַצַּדִּיקִים לְפָנַי בּוֹרְאוֹ, הוּא יוֹצֵא
וּמְקַדִּים שָׁלוֹם לְנִשְׁמָתוֹ שֶׁל אוֹתוֹ צַדִּיק, שֶׁנֶּאֱמַר וּמִלְכֵי
צָדֵק, זֶהוּ מִיכָאֵל רֵאשׁ שׁוֹמְרֵי שְׁעָרֵי צָדֵק. מֶלֶךְ שָׁלֵם, זֶה
יְרוּשָׁלַיִם שֶׁל מַעֲלָה. הוֹצֵיא לָחֵם וַיֵּיז, שֶׁמְקַדִּים וַיֹּצֵא
לְקִרְאָתוֹ, וְאוֹמֵר לוֹ שָׁלוֹם בּוֹאָךְ.

אָמַר רַבִּי תִיֵּיא, מִכָּאֵן לְמַדְנֹו, כָּל הַמְּקַדִּים וַיֹּצֵא לְקִרְאָת
הַבָּא מִן הַדֶּרֶךְ, וְנוֹתֵן לוֹ שָׁלוֹם, מַעֲלָה עָלָיו הַכְּתוּב
כָּאֵלוֹ אֲכִילָה וּשְׁתִּיָּה הוּא נוֹתֵן לוֹ. מָנָא לָן, מֵהֵאֵי קָרְא,
דְּכָתִיב (דְּבָרִים כג) עַל דְּבַר אֲשֶׁר לֹא קִדְמוּ אֶתְכֶם בְּלָחֶם
וּבַמַּיִם. וְכִי צְרִיכִין יִשְׂרָאֵל לְלָחֶם וּלְמַיִם, וְהֵלֵא הַמֶּן יוֹרֵד
לָהֶם, שְׁהִיָּה טַב וְשִׁפּוּר מִכָּל אֲכִילָה שֶׁפְּעוּלָם.

אֵלֶּא מִפְּנֵי שְׁלֵא בָּאוּ לְהַקְדִּים לָהֶם שָׁלוֹם, הַעֲלָה עֲלֵיהֶם
הַכְּתוּב כָּאֵילוֹ חִסְרוּ מְחִיטָתָם. וְכָל הַמְּקַדִּים שָׁלוֹם
לְחִבְרֹו, וַיֹּצֵא לוֹ לְדֶרֶךְ, מַעֲלָה עָלָיו הַכְּתוּב, כָּאֵלוֹ נוֹתֵן לוֹ
לְאֵכוֹל וְלִשְׁתּוֹת. וְכֵן אָמַר רַבִּי תִיֵּיא רַבָּה, מִיכָאֵל וְגַבְרִיאֵל
וּמִלְאַכֵי הַשָּׁרֵת הַשׁוֹמְרֵי שְׁעָרֵי צָדֵק, יוֹצֵאִין לְקִרְאָתוֹ
וּמְקַדִּימִין לוֹ שָׁלוֹם.

וְהוּא כִּהֵן לְאֵל עֲלִיּוֹן, דְּתַאֲנִי רַב יוֹסֵף, כְּשֵׁם שְׂכֵהֵן גָּדוֹל
 לְמִטָּה, כֶּךָ מִיכָאֵל הַיֵּשֶׁר הַגָּדוֹל הוּא כִּהֵן לְמַעְלָה,
 וְהוּא מְקַדִּים וּמְבַרְךְ לְנִשְׁמָה קוֹדֵם, וְאַחַר כֶּךָ מְבַרְךְ
 לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא. וְאַלְמָלָא מְקַרָא כְּתוּב אִי אֶפְשָׁר
 לְאוּמְרוּ, שְׁנַאֲמַר (בראשית יד) וַיְבָרְכֵהוּ וַיֹּאמֶר בְּרוּךְ אַבְרָם
 לְאֵל עֲלִיּוֹן קוֹנֵה שָׁמַיִם וָאָרֶץ. אֲשֶׁרִיךְ שְׂזֻכִיתָ לְכֶךָ, וְאַחַר כֶּךָ
 וּבְרוּךְ אֵל עֲלִיּוֹן אֲשֶׁר מִגֵּן צָרִיךְ בְּיַדְךָ, אֵלֹהֵי הַרְשָׁעִים
 שְׂזֻכִיתָם בְּתִשׁוּבָה, וְעָשִׂיתָ אֶת נִשְׁמָתָם.

(שם) וַיִּתֵּן לוֹ מַעֲשֵׂר מְכַל, אָמַר רַבִּי יִצְחָק, הֲאִי קָרָא לֹא
 יִדְעֵנוּ, מִי נָתַן מַעֲשֵׂר לְמִי. אֲלָא הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
 נוֹתֵן לוֹ מַעֲשֵׂר. נוֹטֵל אוֹת א' מִתַּחַת כֶּסֶף הַכְּבוֹד, וְנוֹתֵן
 אוֹתָהּ עֲטָרָה עַל הַנִּשְׁמָה, שֶׁהוּא אַבְרָם. וְאִיזוֹ הִיא אוֹת
 אַחַת. אוֹת ה'. כֹּאֲשֶׁר נִבְרָא הָעוֹלָם בָּהּ, לְהִיּוֹת צְרוּרָה
 בְּעֲרוֹר הַחַיִּים, וְנִשְׁלָמַת בְּהַשְׁלָמָתוֹ. הִדָּא הוּא דְכִתְיִב, (שם יז)
 וְלֹא יִקְרָא עוֹד אֶת שְׂמֵךְ אַבְרָם וְהָיָה שְׂמֵךְ אַבְרָהָם, וְזֶהוּ
 הַמַּעֲשֵׂר שֶׁנָּתַן לוֹ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מַהוּ מְכַל, הוּא שְׂכִינָתוֹ שֶׁל מְקוֹם, דְּהֵא
 תַּנִּינָן, אָמַר רַבִּי בְּרַכְיָה, מֵאִי דְכִתְיִב (בראשית כד) וְה'
 בְּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בְּכָל, שֶׁהַשָּׂרָה שְׂכִינָתוֹ עִמּוֹ.

אָמַר רַב חֲסֵדָא, אִין הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה מְשַׁפֵּט
 בְּרָשָׁעִים בְּעוֹלָם הַבָּא, עַד שֶׁנִּמְלָךְ בְּנִשְׁמָתוֹ שֶׁל
 צְדִיקִים, שְׁנַאֲמַר (איוב ד) מִנִּשְׁמַת אֵלֹהֵי יֹאבֵדוּ. וּכְשֶׁהֵן

אוֹבְדִין, אֵין אוֹבְדִין אֶלָּא מֵאוֹתוֹ הַדִּין, שֶׁהַנְּשֻׁמָּה דְנָה לְרָשָׁעִים.

וְתֵאנָא, ערסיאמר ליה שָׁרוּ שָׁל גִּיהֶנָם, עומד לפני נשמת הצדיקים שלא יתפללו על הרשעים לפני הקדוש ברוך הוא, ושייתגם ברשותו להורידם לבאר שחת, הדא הוא דכתיב, (בראשית יד) ויאמר מלך סדם אל אברם תן לי הנפש. מלך סדום זהו שָׁרוּ שָׁל גִּיהֶנָם, העומד על הרשעים, והוא מלך סדום.

ומה אומר לנשמה שהוא אברם, תן לי הנפש, שהיא החוטאת, כמה דאת אמר (יחזקאל יח) הנפש החטאת היא תמות. כלומר תן לי אותה הנפש שהיא מתאנה בחטאות, כדי שתהא גדונית כפי רשעתה, ולא תקחנה בתחנוניה. והרכוש קח לך, אותם אשר שבו בתשובה בנפשותם מדרךם הרעה, קח לך, והצילם מדינה של גיהנם.

אמר רבי יהודה, באותה שעה הנשמה מה היא אומרת, ויאמר אברם אל מלך סדם הרמתי ידי אל ה' אל עליון, בשבועה, שלא אתפלל ולא אקח לאותם הרשעים, שהייתי מכריז לפניהם באותו עולם, והוכחתיים לחזור בתשובה, ופרשתי להם כל משפטי גיהנם, ולא שמעו לי. אם אקח מכל אשר לך, שלך הם, וברשותך הם.

דארבי יהושע בן לוי, זמנא חדא חזי הוית וערעית סמוך

לְתַרְעָא דְגִיְהֵנָם, וְשָׁמְעִית קָל תְּחִיבִיא, דְּהוּוּ טְרִידִין
 בְּגִיְהֵנָם בְּדִינָא רַבָּא, דְּדִיִּינִין לְתְּחִיבִיא בְּעֶלְמָא דְאַתִּי, וְהוּוּ
 אֲמַרִין, פּוֹתְקָנָא סִיפְנָא, שְׁמַעְנָא, וְלֹא אָרִיכְנָא אוּדְנָנָא, וּוִי
 לָן, מִיִּלְתָּא דְעַדִּיקָנָא לֹא עֲבַדְנָא.

בְּכִינָא, שְׁמַעִית הֵהוּא קָלָא דְאָמַר, בַּר לִיּוֹאֵי בַר לִיּוֹאֵי, סָק
 סִיקְתָּךְ וּסְתוּם פּוֹמְדָךְ, לִית לָךְ רְשׁוּתָא לְעֶלְאָה
 עֲלוּהִי, וְאֵת וְחֲבַרְיָא בְּתִיב בְּכוּ (מלאכי א) וְעִסּוּתְם רְשָׁעִים כִּי
 יִהְיוּ אַפְר תַּחַת כַּפּוֹת רַגְלֵיכֶם.

וְאֵרְבִי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, שִׁבְעָה מְדוּרוֹת יֵשׁ בְּגִיְהֵנָם, בְּאֶשֶׁר
 נְדוּנִין הָרְשָׁעִים לְעֵתִיד לָבֵא. וְשִׁבְעָה פְתָחִים יֵשׁ
 בְּגִיְהֵנָם, כְּנֶגֶד שִׁבְעָה פְתָחִים שְׁיֵשׁ לְנִשְׁמוֹת הַעֲדִיקִים
 לְהַכְנִס בָּהֶם. כְּנֶגֶד, יֵשׁ לְנַפְשׁ הָרְשָׁע שִׁבְעָה פְתָחִים לְהַכְנִס
 בָּהֶם, וְאֵלוֹ הֵן: אוֹפֵל, עֲלֻמּוֹת, שְׁעָרֵי מוֹת, בְּאֵר שַׁחַת, טִיט
 הַיָּוֵן, שְׂאוֹל וְאַבְדּוֹן. וְשֵׁם נִידוּנִים שְׁנַיִם עָשָׂר חֲדָשׁ.

דְּאָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, מִשְׁפַּט רְשָׁעִים בְּגִיְהֵנָם, שְׁנַיִם עָשָׂר
 חֲדָשׁ, וְשֵׁם יַעֲפָצְפוּ בְּתַשׁוּבָה. וְנִשְׁמָתָם שֶׁל עֲדִיקִים
 פּוֹנְעִין לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וּמַעֲלִין אוֹתָן מִשְׂאוֹל, שֶׁהוּא
 הַמְדוּר הַשְּׂשִׁי, שְׁנַאֲמַר (שמואל א ב) מוֹרִיד שְׂאוֹל וַיַּעַל.

וּמִי שְׁנַכְנַס בְּמְדוּר הַתַּחְתּוֹן שֶׁהוּא אַבְדּוֹן, שׁוֹב אֵינּוּ עוֹלָה.
 דְּתַאנָּא, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אַף עַל פִּי שְׁנַכְנַס בְּשְׂאוֹל,
 עוֹלָה בְּתַשׁוּבָה, שְׁנַאֲמַר (יונה ב) מִבֶּטֶן שְׂאוֹל שׁוֹעֲתִי שְׁמַעְתָּ
 קוֹלִי.

דָּבָר אַחֵר (בראשית יד) הִרְמַתִּי יָדַי אֶל ה' אֵל עֲלִיּוֹן וְגו' אִם
מֵחֹטֵט וְגו' אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר הַרְאוּם לָךְ, שֶׁהֵם רִשְׁעִים
גְּמוּרִים, שֶׁלֹּא שָׁבוּ בְּתִשׁוּבָה מֵעוֹלָם, בְּשִׁבוּעָה שֶׁלֹּא אָקַחֵם
לְעוֹלָם.

בְּלַעֲדֵי רַק אֲשֶׁר אָכְלוּ הַנְּעָרִים. אָמַר רַבִּי תַנְחוּם, בֵּא וּרְאֵה
כַּמָּה חֲבִיבָה הַתּוֹרָה לְפָנַי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא,
שֶׁבְשִׁבִילָהּ זוֹכָה הָאָדָם לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא, וְכֹל הַמְּלַמֵּד
תּוֹרָה לְאַחֵרִים, יוֹתֵר מִכּוֹלָם. בֵּא וּרְאֵה מָה כְּתִיב בְּכַאן, אִם
אָקַח מִכָּל אֲשֶׁר לָךְ, אוֹתָם הַרִשְׁעִים הַרְאוּם לָךְ. בְּלַעֲדֵי רַק
אֲשֶׁר אָכְלוּ הַנְּעָרִים, חוּץ מֵאוֹתָם הַמּוֹרִים תּוֹרָה לְאַחֵרִים
וּלְתִינוּקוֹת, שֶׁשְׂכָרָם כְּפוּל.

דָּאֵמַר רַבִּי יִצְחָק, הַמְּלַמֵּד תּוֹרָה לְתִינוּקוֹת, דִּירְתוּ עִם
הַשְּׂכִינָה. וְהֵינּוּ דָאֵמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, כִּד הוּא אֲתִי
לְמַחְמֵי עוֹלִימִיָּא בְּבִי רַב, הוּא אָמַר, אִזְלָנָא לְמַחְמֵי אֲפִי
שְׂכִינָתָא.

וְאוֹמַר (שם) רַק אֲשֶׁר אָכְלוּ הַנְּעָרִים, חוּץ מֵאוֹתָם אֲשֶׁר לְמַדּוּ
לְנְעָרִים תּוֹרָה, וְחֵלֶק הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר הָלְכוּ
אֲתִי בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם, תִּדְעַ שְׂאֵחֻזִּיק בָּהֶם, וְלֹא אֲתַנֵּם לָךְ, אִף
עַל פִּי שְׂרָאוּיִם לִיעֲנֵשׁ.

כֹּל כֵּךְ יֵשׁ לְנִשְׁמַת הַצַּדִּיק עִם מְלַךְ סְדוּם, שֶׁהוּא שָׂרוּ שֶׁל
גִּיהֵנָם, הַמוֹשֵׁל עַל הַרִשְׁעִים. וְעוֹד אוֹמַר לוֹ, לֹא אָנִי
לְבִדִּי אֲחֻזִּיק בְּאֵלוֹ, אֶלֹא עֲנֵר אֲשִׁכּוּל וּמִמָּרָא, שֶׁהֵם הָאֲבוֹת,

הם יקחו חלקם.

רַבִּי אֶלְעָזָר בַּר רַבִּי שְׁמַעוֹן פָּנַע בֵּיהּ בְּאַלְיָהּוּ, בְּדִיּוּקְנָא
 דְּסַבָּא חֲדָא, וְעַלְמִים זְעִיר עֲמִיחָה, וְהוּהוּ מַעְבֵּר גַּהֲרָא
 דְּמִיַּיא רַבָּא, לְאַעְבְּרָא לְהַךְ גִּיסָא, אָמַר לִיהּ סַבָּא, אָרְמִי
 אַבְתַּפְּאֵי רַבִּיַּיא דִּין, וְאַתְּ בְּאַיְדֵךְ גִּיסָא, וְאַעְבֵּר לְכוּן
 מַעְבְּרָא דְּמִיַּיא.

אָמַר, וְלֹא מְאִרִי דְּדָרָא אַתְּ, וְלֹא תִיכּוּל לְאַעְבְּרִינָנָא. אָמַר
 לִיהּ סַבָּא, אֵי אַתְּפֻסְדָּ בְּתִרֵי יָדֵי, לָךְ וְלִי, אָרְמִי
 יְתִכוּן לְאַיְדֵךְ גִּיסָא בְּפִלְגוּת מִילָא.

אָמַר לִיהּ, וְלָעִית בְּאַוּרִיַּתָּא. אָמַר לִיהּ אִין. אָמַר לִיהּ וְלֹא
 נִקְרָאת תּוֹשִׁיָּה, שְׁמַתְשֵׁת כַּחוּ שֶׁל אָדָם. אָמַר לִיהּ וְלֹא
 נִקְרָאת אַסְנוּתָא, וְשִׁקוּיָּא, שְׁנַאֲמַר (משלי ג) רַפְּאוּת תְּהִי
 לְשִׁרְדֵךְ וְשִׁקוּי לְעַצְמוֹתֶיךָ. אִף אָנָּא שְׁתֵּי מְאַוּרִיַּתָּא סְגִיָּא, כְּמֵאן דְּשְׁתֵּי מְאַנָּא דְּאַסְנוּתָא וְאַתִּי יִשְׂר חִילִי. אַעְבְּרִינוּן.

אָמַר לִיהּ סַבָּא סַבָּא, מָאן רַבִּיַּיא דִּין גַּבְדָּ. אָמַר לִיהּ אָנָּא
 מְלִיף לִיהּ בְּאַוּרִיַּתָּא. אָמַר לִיהּ, סַבָּא סַבָּא, חִילִי
 סְגִיָּא בְּעֵלְמָא דִּין וּבְעֵלְמָא דְּאַתִּי, וּבְגִינִיָּה דְּרַבִּיַּיא דִּין, לָא
 אַשְׁבוּק לְמִלְאַכָּא דְּגִיְהֵנְס, לְמִינְנַע בְּךָ, וְאַנָּא עֵיילָנָא לָךְ
 לְעֵלְמָא דְּאַתִּי, בְּתַקִּיף חִילִי דְּאַיִת לִי תַמָּן.

אָמַר לִיהּ, רַבִּי ר', חִילָךְ סְגִיָּא לְעֵלְמָא דְּאַתִּי, בְּחַד מִן
 שְׁמִשׁוּי דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא דְּמִשְׁמִשִּׁין קְדָמוּהִי. עַד
 דְּאַשְׁגַּח בֵּיהּ, לָא חֲזִינִיהּ. אָמַר שְׁמַע מִינָּה דְּאַלְיָהּוּ הוּהוּ, וְהוּהוּ

חֲדֵי בְּעוֹבְדוֹי דְּעֵבֵד לִיהּ.

וּמִן יוֹמָא הַהוּא כִּד הָוָה חָמֵי דִּיּוֹקְנָא דְאַבּוּי, הָוָה אָמַר לִיהּ
אָבָא אָבָא, אִימָא לְהַהוּא סָבָא, שְׁפָמִין סְגִיָּאִין
מֵאֲוֹרֵיתָא הָוָה. אָמַר לִיהּ אִימָא לִיהּ סָבָא דְקָדְמָאִי, סָבָא
דְּפוֹתְקָא. וּמְיָד יתִּישַׁר חֵילְךָ.

(בראשית טו) אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הָיָה דְבַר ה' אֶל אַבְרָם וְגו',
ר' עֲזַרְיָה פְּתַח, (שיר השירים א) מִשְׁכְּנֵי אַחֲרִיךָ
נְרוּצָה. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כָּל הַקּוֹרָא קְרִיאַת שְׁמַע כְּתַקְנָה עַל
מִפְּתוֹ, עוֹלָה נְשַׁמְתּוּ לְשׁוֹט בְּאַרְצֵן הַחַיִּים.

אָמַר רַבִּי אֵיִיבּוּ, מָאִי כְּתַקְנָה, תָּא שְׁמַע, שְׁשִׁים אוֹתוֹת
יְדוּעוֹת יֵשׁ בְּקְרִיאַת שְׁמַע שָׁל לִילָה, שִׁיּהָא מְכוּיִן
בְּהֵם לְדַעַת, הַסּוֹבְבִים אֶת כַּסָּא הַכְּבוֹד, שְׁהֵם שְׁשִׁים. הֲדָא
הוּא דְכֶתִיב, (שם א) שְׁשִׁים גְּבוּרִים סָבִיב לָהּ מִגְּבוּרֵי יִשְׂרָאֵל.
וְהָא ע' אֵינּוּן. אֵלָּא עֶשֶׂר מְמוּנִים לְמִיעֵבֵד דִּינָא, שְׁנַאֲמַר
(תהלים פב) אֱלֹקִים נָצַב בְּעֵדַת אֵל.

תַּנּוּ רַבָּנֵן, זְמַנָּא חֲדָא, אֲזִל רַבִּי דוּסְתָאִי לְמַחְמֵי לְר' אֶלְעָזָר
בֶּן עֲרָד, אֲזִדְמֵן לִיהּ רַבִּי חַנִּי, אָמַר לִיהּ לִימָא לָן מַר
אוֹרְחָא דְתַקְנָא קַמִּיהּ, לְמַאן אֲזִל. אָמַר לִיהּ לְמַחְמֵי סָבַר
אִפִּי יוֹמִין. אָמַר לִיהּ מַאן הוּא. אָמַר לִיהּ, מַאן דְּנַחְתִּין קַמִּיהּ
רַבְרַבִּי עִילָאִי דְמִלְכָא בְרִיךְ הוּא.

אָמַר לִיהּ, נִיחָא לִיהּ לְמַר דְּאִיזִיל עִמִּיהּ לְאוֹרְחִיהּ. אָמַר לִיהּ,
אִי תִיכּוּל לְמַסְפַּר סְבָרָא לְמָאִי דְתִשְׁמַע, זִיל. וְאִי לָא,

סְטִי אַבְתָּרְךָ, כִּי הִיכִי דְלָא תַעֲנִישׁ. אָמַר לִיה לֹא לִיחֻוּשׁ מֵר
 לְהֵאִי, דְּהָא שְׁמַעִית מִילְתָּא דְרִזָּא עֵילְאַה, וְאַסְתַּכְּלִית בֵּיה,
 וּסְבָרִית סְבָרָא.

אָמַר לִיה וּמֵאִי הִיא, אָמַר לִיה שְׁמַעִית הֵאִי רִזָּא דְהֵאִי
 פֿסוּקָא, (שִׁיר הַשִּׁירִים ג) הִנֵּה מַטְתּוֹ שֶׁלְשִׁלְמָה, הִיא
 כּוּרְסֵיִיא יִקְרָא דְמַלְכָּא דְשֶׁלְמָא כּוּלָּא דִילִיה. שְׁשִׁים גְבוּרִים
 סָבִיב לָהּ, אֵלֶיךָ שְׁתֵּינ רַבְרָבִיא מְשַׁמְשִׁין עֵילְאִין קַדִּישִׁין,
 דְּאֵינּוֹן מְשַׁמְשִׁין גַּבִּי כּוּרְסָא יִקְרָא דְמַלְכָּא עֵילְאַה. מְגַבּוּרִי
 יִשְׂרָאֵל, דְּאֵנּוֹן מְמַנֵּן תַּחוּת שׁוּלְטָנָא רַבְרָבָא קַדִּישָׁא,
 מִיכָּאֵל אַפּוּטְרוּפְסָא דִישְׂרָאֵל. בְּגִין דְּאֵינּוֹן תַּחוּת יָדֵיהּ,
 כְּלָהּ רַבְרָבִין אַפּוּטְרוּפִין דִישְׂרָאֵל, הִדָּא הוּא דְכְּתִיב
 מְגַבּוּרִי יִשְׂרָאֵל.

אָמַר לִיה ר' דּוּסְתָאִי, יָאוּת אַנְתָּ יַתִּיר מְנִי, לְמִיזַל לְמַחְמִי
 סְבַר אִפִּי יוּמִין. אָזְלוּ, כִּד מָטוּ לְגַבִּיָּה וְחָמָא לּוֹן, אָמַר
 לְשַׁמְשִׁיָּה זִיל וְאִימָא לּוֹן, דְּכוּרְסֵיִיא דְתַלְתָּ קִימָא מֵאִי הִיא
 בְּלָא חַד.

שְׁמַע רַבִּי דּוּסְתָאִי, אַסְתַּכְּל בְּנַפְשִׁיָּה מִילְתָּא, וְאָמַר
 לְשַׁמְשִׁא זִיל וְאִימָא לִיה לְמַר, דְּלָאוּ לְמַנְנָא אָמַר
 דְּוֹד, (תְּהִלִּים קיח) אַבְּן מְאָסוּ הַבּוֹנִים הִיתָה לְרֵאשׁ פְּנֵה, דָּא דְוֹד
 מְלָכָא דְאִיהוּ רַבִּיעָאָה.

אָזַל שְׁמַשִּׁיָּה וְאָמַר לִיה הֵאִי מִילְתָּא. אָמַר לִיה מִימַר שְׁפִיר
 קְאָמְרָת, אָלָא זִיל וְאִימָא לִיה, אֵן גַּעְלוּ בֵּיה בְּדוֹד,

דְּאָמַר אָבִין מָאָסוּ הַבּוֹנִים.

אָמַר לִיה לְר' חַנִּי, שְׁמַעְתָּ בְּהֵאֵי מִיִּלְתָּא פְתָנָם, אָמַר לִיה תִּלְתַּת עַנְיֵינִי שְׁמַעִית, חַד הוּא דְרֵשָׁא, אָמַר לִיה לָאו לְדְרֵשָׁא קָא אֲתִינָא הָבָא. דְּעוֹבְדָא דִּישֵׁי וּבְנוֹי שְׁמַעְנָא, אֲבַל עֵיקְרָא דְמִלְתָּא אֵי שְׁמַעְתָּ, אֵימָא.

אָמַר, עֵיקְרָא דְמִלְתָּא אֵינּוֹן תְּרִי עַנְיֵינִי דְשְׁמַעִית, חָדָא הוּא דְאָמַר אָבָא, בְּיוֹמָא דְאֲתַבְּנִי בִי מְקַדְשָׁא עֲבַד קוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא טִיבוּ סִגִּי לְדוֹד מְלָכָא.

דְּבַתֵּר דְּאֲזַדְמֵן לִיה הֵהוּא חוּבָא, וְאָף עַל גַּב דְּמַחֵל לִיה קוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא, כַּד נִפְקַי מֵהֵאֵי עֲלָמָא, לָא שְׁבָקוּהוּ מְלָאכֵי עֵילָאֵי לְמַעַבְר תְּרַעֵי יְרוּשָׁלַיִם דְּלַעֲיָלָא, וְהוּא יְתִיב אֲבָרָאֵי.

וּבְיוֹמָא דְאֲתַבְּנִי בִי מְקַדְשָׁא, קָרָא קוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא לְמִיכָאֵל רַבְרַבָּא קְדִישָׁא, וּמִנֵּי לִיה לְמַהוּי הוּא, וְשִׁתִּין קְדִישִׁין עֵילָאִין, אֲפּוֹטְרוֹפְסִים דִּישְׂרָאֵל, אֵינּוֹן דְּאֶסְחָרוּ כּוּרְסֵי קְדִישָׁא דִיקְרִיָה.

וּמִנֵּי לִיה לְמִיכָאֵל, לְמִיעַל לְדוֹד מְשִׁיחָא בְתַרְעֵי יְרוּשָׁלַיִם דְּלַעֲיָלָא, וְלֹאֲתַקְנָא לִיה עִם אֲבָהָתְנָא, רְתִיכָא קְדִישָׁא עֵילָאָה, הָדָא הוּא דְכְתִיב, (מלכים א ח) עַל כָּל הַטּוֹבָה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' לְדוֹד עֲבָדוֹ וּלְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ.

וְאִידָךְ, עַנְיֵנָא הוּא, דְכְתִיב בִּיהוּדָה סְבוּי, דְנַעֲלוּי בִיה אָחוי. הָדָא הוּא דְכְתִיב, (בראשית לח) וַיֵּרֶד יְהוּדָה מֵאֵת אָחוי,